

**Uchwała Nr IV.29.2024
Rady Powiatu w Kętrzynie
z dnia 11 lipca 2024 roku**

w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2024 – 2030

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. z 2024 r. poz.107), w związku z art. 2 ust.4 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2123 z późn. zm.) oraz Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023 – 2030 (Dz.U. z 2023 r. poz. 2480), **Rada Powiatu w Kętrzynie uchwala, co następuje:**

§ 1.

Przyjmuje się Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2024 – 2030 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie Uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Kętrzynie.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Powiatu
w Kętrzynie

/-/ Leszek Marek Szewczuk

Załącznik do Uchwały Nr IV.29.2024
Rady Powiatu w Kętrzynie
z dnia 11 lipca 2024 r.

POWIATOWY PROGRAM OCHRONY ZDROWIA PSYCHICZNEGO NA LATA 2024-2030

Kętrzyn, 2024 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
2. Diagnoza obszaru objętego programem	5
2.1 Charakterystyka powiatu kętrzyńskiego.....	5
2.2 Ludność w powiecie kętrzyńskim.....	6
2.3 Diagnoza organizacji wsparcia zdrowia psychicznego w powiecie kętrzyńskim	8
3. Cele programu wraz z harmonogramem zadań	30
4.1 Cel szczegółowy 1).....	30
4.2 Cel szczegółowy 2).....	31
4.3 Cel szczegółowy 3).....	32
4.4 Cel szczegółowy 4).....	34
4.5 Cel szczegółowy 5).....	35
4. Podmioty uczestniczące w realizacji programu	36
5. Podsumowanie	38
6. Spis tabel, wykresów i rysunków.....	39

1. Wprowadzenie

Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia: „Zdrowie psychiczne oznacza dobrostan, w którym jednostka uświadamia sobie własne możliwości, potrafi radzić sobie z normalnymi stresami życiowymi, może produktywnie pracować i jest w stanie wnieść wkład do swojej społeczności”.

Zdrowie psychiczne jest nieodłącznym i jednym z najważniejszych elementów zdrowia w pojęciu ogólnym, stanowi fundament dobrego samopoczucia jednostki oraz prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa jako całości. Współczesne rozumienie zdrowia psychicznego wykracza poza brak zaburzeń czy chorób psychicznych, obejmując szeroko pojętą zdolność do radzenia sobie ze stresem, efektywnej pracy oraz wkładu w życie społeczności. Zdrowie psychiczne to stan dobrostanu, w którym jednostka realizuje swoje możliwości, radzi sobie z normalnymi stresami życia, pracuje produktywnie i efektywnie oraz jest w stanie wnieść wkład w życie swojej społeczności. Zdrowie psychiczne obejmuje zarówno aspekty emocjonalne, jak i poznawcze, wpływając na nasze myśli, uczucia i zachowania. Dobra kondycja psychiczna pozwala na budowanie zdrowych relacji, podejmowanie odpowiedzialnych decyzji oraz czerpanie satysfakcji z życia. W dobie szybko postępujących zmian społecznych, technologicznych i gospodarczych, troska o zdrowie psychiczne staje się jednym z kluczowych wyzwań dla systemu opieki zdrowotnej i instytucji publicznych.

Zaburzenia psychiczne to nie tylko schizofrenia, depresja czy choroba afektywna dwubiegunowa. Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Zaburzeń Psychicznych obejmuje także otępienia, zaburzenia lękowe, zaburzenia odżywiania czy osobowości, niepełnosprawność intelektualną, zespół stresu pourazowego, a także zaburzenia pojawiające się w związku z chorobami somatycznymi, jak ostatnio z COVID-19.

Zaburzenia psychiczne od dawna są powodem stygmatyzacji i dyskryminacji, a osoby z zaburzeniami traktowane są jako zagrożenie dla społeczeństwa, czego skutkiem może być wykluczenie społeczne i zagrożenie ubóstwem. Osoby chorujące w szczególności sposób potrzebują wsparcia, akceptacji i poczucia, że są częścią szerszej społeczności.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2123 z późn. zm.), ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ww. ustawy, ochrona zdrowia psychicznego obejmuje realizację zadań dotyczących w szczególności:

- 1) promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym;
- 2) zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;
- 3) kształtowania wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.

Podmiotami biorącymi udział w powyższych działaniach są ministrowie właściwi do spraw: zdrowia, rodziny, oświaty i wychowania, sprawiedliwości, do spraw wewnętrznych,

obrony narodowej, Narodowy Fundusz Zdrowia oraz samorzady województw, powiatów i gmin.

Powiaty, jako jednostki administracyjne, odgrywają kluczową rolę w organizacji i realizacji programów ochrony zdrowia psychicznego na poziomie lokalnym. Do najważniejszych zadań powiatu w tym zakresie należą:

- 1) tworzenie i realizacja lokalnych programów profilaktycznych – powiaty powinny inicjować i wspierać działania mające na celu promocję zdrowia psychicznego oraz zapobieganie zaburzeniom psychicznym. Programy te mogą obejmować edukację publiczną, szkolenia dla nauczycieli, pracowników socjalnych i innych profesjonalistów, a także kampanie informacyjne skierowane do społeczności lokalnej;
- 2) organizacja i koordynacja usług zdrowia psychicznego – powiaty odpowiadają za zapewnienie dostępu do różnych form pomocy psychologicznej i psychiatrycznej, w tym poradni zdrowia psychicznego, ośrodków wsparcia dziennego, a także specjalistycznych szpitali i klinik. Ważnym aspektem jest również koordynacja działań pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się zdrowiem psychicznym;
- 3) wsparcie dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin – powiaty powinny oferować wsparcie dla osób zmagających się z problemami psychicznymi oraz ich bliskich. Może to obejmować pomoc w dostępie do świadczeń zdrowotnych, wsparcie psychologiczne, a także pomoc socjalną i prawną;
- 4) monitorowanie i ocena stanu zdrowia psychicznego mieszkańców – ważnym zadaniem powiatów jest prowadzenie badań i zbieranie danych dotyczących stanu zdrowia psychicznego lokalnej społeczności. Dzięki temu możliwe jest lepsze planowanie i dostosowanie programów i usług do rzeczywistych potrzeb mieszkańców;
- 5) współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami – powiaty powinny aktywnie współpracować z organizacjami pozarządowymi, szkołami, pracodawcami oraz innymi instytucjami w celu promowania zdrowia psychicznego i tworzenia sieci wsparcia dla osób potrzebujących.

W obliczu rosnących wyzwań związanych z problemami psychicznymi, skuteczna ochrona zdrowia psychicznego wymaga zaangażowania i współpracy wielu podmiotów. Zadania powiatów w tym zakresie mają kluczowe znaczenie dla zapewnienia mieszkańcom dostępu do niezbędnych usług oraz poprawy jakości życia w społeczności lokalnej.

Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego w zakresie zdrowia psychicznego i opieki psychiatrycznej na lata 2024 - 2030 stanowi kontynuację programu opracowanego na lata 2018–2022, jego rolą jest upowszechnienie różnych form pomocy i wsparcia jakie są dostępne dla mieszkańców powiatu kętrzyńskiego.

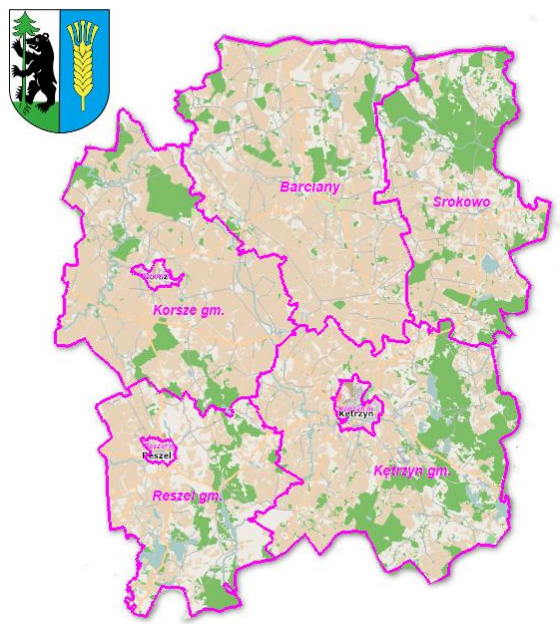
2. Diagnoza obszaru objętego programem

2.1 Charakterystyka powiatu kętrzyńskiego

Powiat kętrzyński jest jednym z 19 powiatów (nie licząc 2 grodzkich) województwa warmińsko-mazurskiego. Położony jest w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego, od północy graniczy z Rosją, od wschodu z powiatem węgorzewskim oraz z powiatem giżyckim, od południa z powiatami mrągowym i olsztyńskim, a od zachodu z powiatem bartoszyckim. Sąsiadują z nim następujące miasta o podobnym potencjale gospodarczym: Mrągowo, Giżycko, Bartoszyce oraz Węgorzewo. Powiat Kętrzyński zajmuje

obszar 121 300 ha¹, co stanowi 5% powierzchni województwa i plasuje go pod tym względem na dziesiątym miejscu w województwie. Siedzibą samorządu powiatowego jest miasto Kętrzyn. W skład powiatu wchodzi: miasto Kętrzyn, gmina Barciany, gmina Kętrzyn, gmina Korsze, gmina Reszel i gmina Srokowo.

Rysunek 1 Mapa powiatu kętrzyńskiego z podziałem na gminy

Źródło: Geoportal²

2.2 Ludność w powiecie kętrzyńskim

Według danych GUS wg stanu na dzień 31.12.2023 r. w powiecie kętrzyńskim mieszkało 57.445 osób, co pod względem liczby ludności plasuje go na siódmym miejscu z 19 powiatów w województwie warmińsko-mazurskim. Portal *Polska w liczbach* podaje, że 52,6% mieszkańców Kętrzyna stanowią kobiety, a 47,4% mężczyźni. W latach 2003-2023 liczba mieszkańców Kętrzyna zmalała o 10,9%. Średni wiek mieszkańców wynosi 44,3 lat i jest nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Kętrzyn ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -237. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -9,22 na 1000 mieszkańców Kętrzyna.

¹ Dane dot. powierzchni geodezyjnej powiatu oraz gmin otrzymano z Ewidencji gruntów i budynków Starostwa Powiatowego w Kętrzynie.

² Projekt pn.: „Projekt zintegrowanej informacji geodezyjno-kartograficznej Powiatu Kętrzyńskiego” współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Oś Priorytetowa 3 Cyfrowy Region Działanie 3.1 Cyfrowa dostępność informacji sektora publicznego oraz wysoka jakość e-usług publicznych.

Tabela 1 Dane dotyczące liczby ludności w powiecie kętrzyńskim

powiat kętrzyński	Rok		
	2021	2022	2023
Liczba mieszkańców ogółem	58 937	58 153	57 445

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

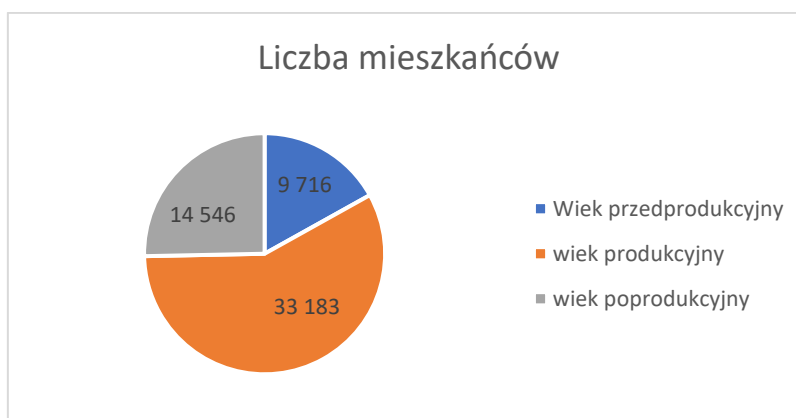
Na przestrzeni trzech ostatnich lat, liczba ludności w powiecie kętrzyńskim zmniejszyła się o 1492 osób. Jest to związane z emigracją ludności poza powiat oraz ujemnym współczynnikiem przyrostu naturalnego. Wg danych GUS prognozowany spadek liczby ludności niektórych gmin ze wschodniej Polski położonych blisko wschodniej granicy ma wynosić od 15% do 20%.

Tabela 2 Dane przedstawiające ludność w powiecie kętrzyńskim

powiat kętrzyński	Ogółem	Miasto	Wieś
liczba mieszkańców	57 445	33 333	24 112
wiek przedprodukcyjny	9 716	5 400	4 316
wiek produkcyjny	33 183	18 588	14 595
wiek poprodukcyjny	14 546	9345	5201

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Zgodnie z przedstawionymi danymi ponad 25% liczby mieszkańców powiatu kętrzyńskiego stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym, niemal 58% w wieku produkcyjnym oraz 17% w wieku przedprodukcyjnym:

Wykres 1 Dane przedstawiające liczbę mieszkańców z podziałem na wiek

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Większa część mieszkańców powiatu kętrzyńskiego zamieszkuje tereny miejskie (o 9 tys. osób więcej niż na wsi) i w większości są to osoby w wieku poprodukcyjnym. Jest to związane z lepszym dostępem do opieki zdrowotnej, infrastruktury, aktywności społecznej i kulturalnej, bezpieczeństwa i usług socjalnych, a także bliskością rodziny, większymi możliwościami mieszkaniowymi oraz izolacją i samotnością jaka może występować na obszarach wiejskich.

2.3 Diagnoza organizacji wsparcia zdrowia psychicznego w powiecie kętrzyńskim

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030, realizatorami Programu są:

- 1) minister właściwy do spraw zdrowia;
- 2) minister właściwy do spraw rodziny;
- 3) minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego;
- 4) minister właściwy do spraw oświaty i wychowania;
- 5) minister właściwy do spraw wewnętrznych;
- 6) Minister Sprawiedliwości;
- 7) Minister Obrony Narodowej;
- 8) samorządy województw, powiatów i gmin;
- 9) Narodowy Fundusz Zdrowia.

W realizacji zadań wynikających z Programu mogą uczestniczyć również inne podmioty, w szczególności organizacje społeczne, stowarzyszenia, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, które zakresem swojej działalności obejmują cele i zadania Programu.

Zadania w zakresie ochrony zdrowia psychicznego na szczeblu lokalnym realizują instytucje zajmujące się diagnozowaniem, leczeniem i wsparciem osób ze szczególnymi potrzebami. Poza szpitalami psychiatrycznymi oraz oddziałami psychiatrycznymi w szpitalach ogólnych, opiekę psychiatryczną, psychologiczną i pedagogiczną sprawują:

- 1) poradnie i centra zdrowia psychicznego;
- 2) poradnie psychologiczno-pedagogiczne;
- 3) środowiskowe domy samopomocy;
- 4) domy pomocy społecznej;
- 5) zakłady aktywności zawodowej;
- 6) warsztaty terapii zajęciowej;
- 7) ośrodki szkolno-wychowawcze;
- 8) ośrodki pomocy społecznej;
- 9) powiatowe centra pomocy rodzinie;
- 10) gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych;
- 11) zespoły interdyscyplinarne ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 12) sądy, policja, organizacje pozarządowe, centra opiekuńczo-mieszkalne i inne jednostki.

Instytucje te działają na różnych poziomach opieki zdrowotnej i społecznej współpracując ze sobą, aby zapewnić pacjentom jak najlepsze warunki leczenia i wsparcia w powrocie do zdrowia oraz funkcjonowania w społeczeństwie.

Niniejszą diagnozę organizacji wsparcia zdrowia psychicznego opracowano na podstawie materiałów zgromadzonych od instytucji funkcjonujących w powiecie kętrzyńskim oraz Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia.

1. Poradnie i centra zdrowia psychicznego

Poradnia Zdrowia Psychicznego w Kętrzynie

Poradnia Zdrowia Psychicznego w Kętrzynie oferuje specjalistyczną pomoc psychiczną, psychologiczną i terapeutyczną. Głównym celem poradni jest złagodzenie

i eliminowanie cierpienia psychicznego. Poradnia udziela świadczeń w ramach NFZ z zakresu diagnostyki i leczenia zaburzeń psychicznych, takich jak np. depresja, zaburzenia lękowe, schizofrenia, upośledzenie umysłowe, choroba afektywna dwubiegunowa, otępienna. Specjaliści psychiatry i psycholodzy, w ramach świadczeń realizowanych w poradni, prowadzą diagnostykę oraz leczenie pacjentów przy pomocy takich metod jak: farmakoterapia, psychoterapia indywidualna i grupowa, psychoedukacja, porady psychologiczne, czy terapia rodzinna.

Szczegółowe dane dotyczące osób objętych wsparciem poradni zawiera poniższa tabela:

Tabela 3 Liczba pacjentów PZP w Kętrzynie

Lp.	Pacjenci	2023 rok
1	Liczba chorych ogółem	7031
2	Mężczyźni	2527
3	Kobiety	4504
4	0-18 lat	-
5	19-29 lat	826
6	30-64 lata	4148
7	65 lat i więcej	2057

Źródło: Poradnia Zdrowia Psychicznego w Kętrzynie

Skalę chorób i zaburzeń psychicznych w powiecie kętrzyńskim przedstawia poniższy wykres:

Wykres 2 Choroby i zaburzenia psychiczne odnotowane w PZP w Kętrzynie

Źródło: Poradnia Zdrowia Psychicznego w Kętrzynie

Zdecydowaną część pacjentów poradni (2157 osób) stanowią osoby z zaburzeniami nerwicowymi, znanymi również jako nerwice. Jest to grupa zaburzeń psychicznych, które charakteryzują się nadmiernym lękiem, napięciem i różnymi objawami somatycznymi (fizycznymi), które nie mają wyraźnej podstawy fizycznej. Są to zaburzenia bardzo powszechne i mogą znacząco wpływać na jakość życia osoby nimi dotkniętej.

Największą grupą osób z zaburzeniami psychicznymi (wszystkie ww. choroby i zaburzenia) bez uzależnień są osoby w wieku produkcyjnym od 30 do 64 roku życia (3783 osób):

Tabela 4 Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi wg płci i wieku

Lp.	Chorzy	2023 rok
1	Liczba chorych ogółem	6503
2	Mężczyźni	2146
3	Kobiety	4357
4	19-29 lat	758
5	30-64 lata	3783
6	65 lat i więcej	1962

Źródło: Poradnia Zdrowia Psychicznego w Kętrzynie

Uzależnienie od substancji psychoaktywnych może prowadzić do różnorodnych zaburzeń psychicznych, które mogą znacznie wpływać na życie jednostki. Substancje psychoaktywne obejmują narkotyki, alkohol, leki psychotropowe i inne substancje chemiczne, które zmieniają funkcjonowanie mózgu. W przypadku zaburzeń psychicznych spowodowanych uzależnieniem od substancjami psychoaktywnych (z wyłączeniem alkoholu), statystyki wyglądają następująco:

Tabela 5 Liczba osób z zaburzeniami spowodowanymi substancjami psychoaktywnymi

Lp.	Chorzy	2023 rok
1	Liczba chorych ogółem	153
2	Mężczyźni	86
3	Kobiety	67
4	0-18 lat	-
5	19-29 lat	42
6	30-64 lata	76
7	65 lat i więcej	35

Źródło: Poradnia Zdrowia Psychicznego w Kętrzynie

Na uwagę zasługuje odrębna grupa pacjentów PZP, u których występują zaburzenia psychiczne spowodowane nadużywaniem alkoholu. W 2023 roku objętych opieką PZP w związku z uzależnieniem było 375 osób, z tego większość stanowili mężczyźni - 295.

Tabela 6 Liczba osób z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu

Lp.	Chorzy	2023
1	Liczba chorych ogółem	375
2	Mężczyźni	295
3	Kobiety	80
4	0-18 lat	-
5	19-29 lat	26
6	30-64 lata	289
7	65 lat i więcej	60

Źródło: Poradnia Zdrowia Psychicznego w Kętrzynie

Skuteczne leczenie zaburzeń psychicznych wynikających z nadużywania alkoholu często wymaga podejścia wieloaspektowego, które może obejmować terapię psychologiczną, wsparcie społeczne, farmakoterapię oraz programy rehabilitacyjne.

2. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kętrzynie

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kętrzynie jest placówką publiczną wchodzącą w skład Powiatowego Ośrodka Wspierania i Rozwoju Edukacji w Kętrzynie, obejmującą swoją działalnością dzieci, młodzież, rodziców i nauczycieli z powiatu kętrzyńskiego. Placówka powstała w 1972 r., natomiast od 2003 r. posiada uprawnienia do wydawania orzeczeń kwalifikacyjnych o potrzebie kształcenia specjalnego oraz o potrzebie indywidualnego nauczania uczniów, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły. Poradnia prowadzi również diagnozowanie, terapię dzieci i młodzieży oraz doradztwo zawodowe. Placówka udziela rodzicom oraz nauczycielom pomocy związanej z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, prowadząc w tym celu szereg szkoleń, warsztatów, treningów, bezpośredniej pomocy, czy mediacji.

Tabela 7 Liczba i formy udzielonego wsparcia w PPP-P w Kętrzynie w 2023 r.

Zadanie	Forma udzielonego wsparcia	Liczba osób
Wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży przez poradnie psychologiczno – pedagogiczne poprzez udzielanie dzieciom, młodzieży i rodzicom pomocy psychologiczno - pedagogicznej	Diagnozy pedagogiczne	671
	Diagnozy psychologiczne	406
	Wydane opinie psychologiczno – pedagogicznych	504
	Wydane orzeczenia o kształceniu specjalnym, w tym opinii o wwr	240 (57 wwr)
	Porady i konsultacje kierowane do rodziców i nauczycieli (w tym porady postdiagnostyczne)	1004
	Warsztaty dla uczniów w szkołach	300
	Warsztaty dla nauczycieli w szkołach	160
	Zajęcia terapeutyczne w szkołach – punkty konsultacyjne	20
	Zajęcia z zakresu rozwijania umiejętności uczenia się	25
	Grupa wsparcia rodziców dzieci ze spectrum autyzmu i ZA	10
	Zajęcia wspierające proce wychowawczy – trening umiejętności wychowawczych	45
Udzielanie pomocy psychologiczno– pedagogicznej dzieciom i młodzieży	Terapia pedagogiczna, w tym zajęcia socjoterapeutyczne, terapia ręki, zajęcia dydaktyczno– wyrównawcze z matematyki i korekcyjno – kompensacyjne, tus	55
	Terapia psychologiczna, w tym terapia dzieci z zaburzeniami emocji, Zespołem Aspergera, samookaleczeniami, zaburzeniami lękowymi i depresyjnymi	41
	Terapia logopedyczna	60
	Integracja sensoryczna	6
	Wczesne wspomaganie rozwoju	30
	Wczesne wspomaganie rozwoju w ramach „Za życiem”	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji PPP-P w Kętrzynie

Zrealizowane zdania:

- 1) problemy związane z używaniem substancji psychoaktywnych (dopalacze i inne używki – szkolenie dla pedagogów szkolnych przeprowadzone we współpracy z PSSE w Kętrzynie);
- 2) uzależnienia behawioralne i inne zachowania ryzykowne:
 - ✓ zorganizowanie i opracowanie oraz przeprowadzenie badań diagnostycznych - określenie skali ryzyka agresji i przemocy w szkołach podstawowych powiatu kętrzyńskiego - grupa badawcza 1400 uczniów,
 - ✓ opracowanie raportu zbiorczego „Diagnoza poziomu występujących problemów wychowawczych i zagrożenia uzależnieniami wśród dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych powiatu kętrzyńskiego”. Raport jest umieszczony na stronie internetowej poradni oraz został rozesłany do wszystkich szkół biorących udział w projekcie. Oficjalna prezentacja raportu odbyła się podczas grudniowej konferencji współorganizowanej z PCPR,
 - ✓ wykład otwarty dla nauczycieli i rodziców – „Dzieci i młodzież w świecie cyfrowym uzależnienia, zachowania ryzykowne, skuteczna profilaktyka”;
- 3) problemy zdrowia psychicznego:
 - ✓ „Jak dbać o zdrowie psychiczne ?” – zajęcia psychoedukacyjne,
 - ✓ „Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu z elementami relaksacji” – warsztaty skierowane były do 20 nauczycieli szkół, dla których organem prowadzącym jest powiat kętrzyński,
 - ✓ „Jak poskromić agresję w przedszkolu” – szkolenie z elementami warsztatu,
 - ✓ „Wypalenie zawodowe, czyli dlaczego tracimy zapał i motywację do pracy”,
 - ✓ trening umiejętności wychowawczych – cztery filary wychowania, granice,
 - ✓ efektywna współpraca w zespole,
 - ✓ „Jak zapobiegać agresji i przemocy w szkole”,
 - ✓ „Jak wspierać rozwój emocjonalny – społeczny dziecka” – spotkanie z rodzicami,
 - ✓ „Trudności adaptacyjne, trudności integracyjne” – warsztaty.

Centrum Pomocy Psychologicznej. Poradnia Psychologiczna dla Dzieci i Młodzieży w Kętrzynie

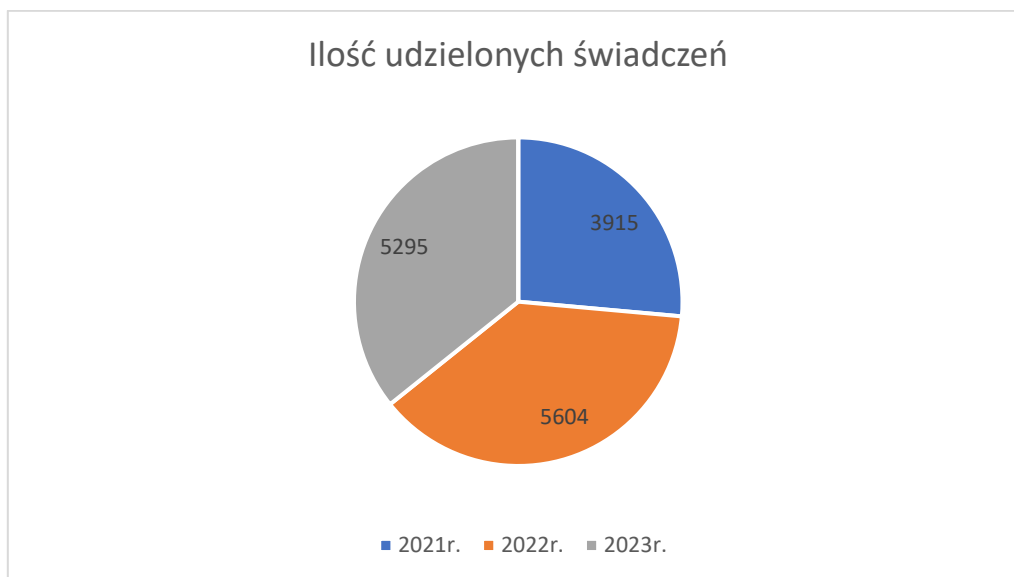
Centrum Pomocy Psychologicznej w Kętrzynie prowadzi działalność na rzecz dzieci i młodzieży od 2020 r. Wizyty w Centrum są refundowane przez NFZ i nie wymagają skierowania. Centrum oferuje następujące świadczenia:

- 1) konsultacje psychologiczne;
- 2) badania profesjonalnymi narzędziami psychologicznymi;
- 3) diagnostykę psychologiczną;
- 4) psychoterapię indywidualną i rodzinną;
- 5) terapię grupową;
- 6) opinie psychologiczne;
- 7) wizyty domowe oraz zajęcia w terenie z terapeutą środowiskowym.

W swojej kadrze CPP posiada psychologa, psychologa klinicznego, certyfikowanego psychoterapeutę w nurcie poznawczo-behawioralnym, psychoterapeutę w nurcie systemowym oraz psychoterapeutę w nurcie integracyjnym.

Ilość udzielonych terapii psychologicznych dzieciom oraz młodzieży w latach 2021-2023 przedstawia niżej prezentowany wykres:

Wykres 3 Ilość udzielonych świadczeń w CPP

Źródło: Centrum Pomocy Psychologicznej w Kętrzynie

W okresie ostatnich trzech lat można zauważyć wzrost udzielonych terapii psychologicznych dla dzieci i młodzieży. W 2021 r. było ich 3915, natomiast kolejnych latach nastąpił wzrost liczby przeprowadzonych terapii o 70 %.

Coraz częściej diagnozuje się zaburzenia takie jak: ADHD, autyzm, zaburzenia osobowości, stany lękowe itp., jednak większość dzieci zgłaszających się do poradni zmagają się z depresją. Ważnym krokiem w profilaktyce zdrowia psychicznego jest świadomość, że depresja jest chorobą. Nie powinna być tematem tabu ani powodem do stygmatyzacji. Rozpoczęcie leczenia na wczesnym etapie może wpłynąć na sprawniejsze wyjście z choroby. Działania profilaktyczne w zakresie zdrowia psychicznego są równie ważne, jak dbanie o zdrowie fizyczne.

3. Środowiskowe domy samopomocy

Środowiskowy Dom Samopomocy w Kętrzynie

Środowiskowy Dom Samopomocy w Kętrzynie udziela wsparcia osobom niepełnosprawnym przewlekłe psychicznie chorym, z niepełnosprawnością intelektualną, wykazującym inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych oraz ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnością sprzężoną. Zapewnia 60 miejsc pełnoletnim uczestnikom – realizuje swoje cele poprzez stosowanie różnorodnych form zajęć indywidualnych i grupowych dostosowanych do potrzeb oraz możliwości uczestnika, jak również do możliwości organizacyjnych i finansowych jednostki.

Uczestnicy Środowiskowego Domu Samopomocy w Kętrzynie objęci są:

- 1) poradnictwem socjalnym polegającym na działaniach samopomocowych w obszarze życia osobistego i społecznego uczestników, w szczególności z zakresu sfery socjalnej oraz w dziedzinie uprawnień związanych z ich niepełnosprawnością oraz uzyskaniu świadczeń z MOPS, GOPS, PCPR;

- 2) poradnictwem psychologicznym polegającym na objęciu uczestników wsparciem indywidualnym lub grupowym;
- 3) zajęciami terapeutycznymi dostosowanymi do możliwości i potrzeb uczestników;
- 4) opieką i wsparciem opiekuna.

Tabela 8 Liczba osób korzystających z usług z ŚDS w Kętrzynie

Liczba osób przewlekle psychicznie chorych	2021	2022	2023
ogółem	53	50	51
Liczba osób upośledzonych umysłowo	21	22	23
Liczba osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych	5	4	3

Źródło: Środowiskowy Dom Samopomocy w Kętrzynie

Środowiskowy Dom Samopomocy w Reszlu

Środowiskowy Dom Samopomocy w Reszlu jest placówką wsparcia dziennego przeznaczoną dla osób z zaburzeniami psychicznymi i zapewnia 82 miejsca statutowe. Znajduje się w dwóch budynkach, gdzie do dyspozycji jest 14 pracowników: kulinarna, komputerowa, ruchu i rekreacji, plastyczno – artystyczna, muzyczno – teatralna, artystyczna z elementami ogrodnictwa oraz sala doświadczania świata i pokoje wyciszeń wraz z poradnictwem.

Mieszkańcy z miasta i gminy Reszel mają zapewniony transport, a dzięki nawiązanej współpracy z powiatem olsztyńskim i bartoszyckim, jest zapewniony również transport uczestnikom z Gminy Kolno, Bisztynek i Korsze.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Reszlu świadczy specjalistyczne usługi dostosowane do uczestników i osób niepełnosprawnych.

Tabela 9 Liczba osób korzystających z usług z ŚDS w Reszlu

Liczba osób przewlekle psychicznie chorych	2021	2022	2023
ogółem	20	21	21
Liczba osób upośledzonych umysłowo	2	4	10
Liczba osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych	64	66	59

Źródło: Środowiskowy Dom Samopomocy w Reszlu

Dom typu „A B C D” realizuje swoje cele poprzez stosowanie różnorodnych form zajęć indywidualnych i grupowych dostosowanych do potrzeb i możliwości uczestnika, jak również do możliwości organizacyjnych i finansowych. Zapewniona jest pomoc przy rozwiązywaniu problemów społecznych poprzez udział w treningach przygotowujących do samodzielnego życia, samoobsługi i zaradności życiowej.

4. Domy pomocy społecznej

Dom Pomocy Społecznej w Kętrzynie

Dom Pomocy Społecznej w Kętrzynie jest przeznaczony dla 78 osób przewlekle, somatycznie chorych, niepełnosprawnych, niemogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu. Placówka zapewnia całodobową opiekę oraz zaspokaja potrzeby bytowe, opiekuńcze, wspomagające i religijne na poziomie obowiązującego standardu usług. Dom umożliwia i organizuje mieszkańcom pomoc w korzystaniu ze świadczeń zdrowotnych, a także, gdy zachodzi potrzeba, umożliwia kontakt z psychologiem i innymi specjalistami. Mieszkańcy mają zapewnioną całodobową opiekę pielęgniarstwa, a także możliwość uczestniczenia w szerokiej gamie zajęć z zakresu terapii zajęciowej. W 2023 r. Dom Pomocy Społecznej w Kętrzynie świadczył usługi opieki wytchnieniowej w ramach Programu resortowego Ministra Rodziny i Polityki Społecznej „Opieka wytchnieniowa” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego.

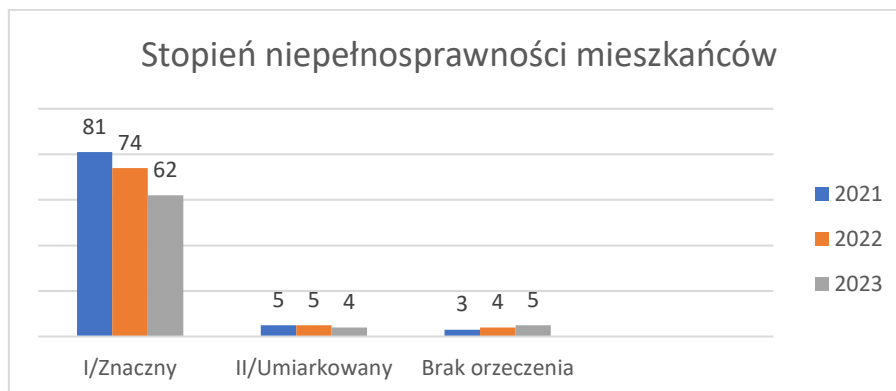
Tabela 10 Liczba mieszkańców DPS w Kętrzynie

Kobiety	28
Mężczyźni	33
Razem	61
W tym: od 18 do 39 lat	3
od 40 do 59 lat	15
od 60 do 64 lat	6
od 65 do 74 lat	13
od 75 do 79 lat	9
powyżej 80 lat	15

Źródło: Dom Pomocy Społecznej w Kętrzynie

W większości przypadków u mieszkańców występuje współistnienie kilku chorób, są to choroby krążenia, układu krwiotwórczego i krwi, układu oddechowego i trawienia, choroby przemiany materii, wątroby, nerek i dróg moczowych, schorzenia neurologiczne, zaburzenia psychiczne, choroby narządu wzroku, narządu słuchu, narządu ruchu – stawów i kości, skóry, choroby naczyniowe, choroby nowotworowe oraz uzależnienia.

Wykres 4 Stopień niepełnosprawności mieszkańców DPS w Kętrzynie

Źródło: Dom Pomocy Społecznej w Kętrzynie

DPS w Kętrzynie rozwiązuje problemy związane z używaniem substancji psychoaktywnych poprzez:

- 1) działania edukacyjne – spotkania edukacyjno–profilaktyczne z pedagogiem i psychologiem;
- 2) działania promocyjne i profilaktyczne:
 - ✓ rozmowy indywidualne z pedagogiem, personelem medycznym, pracownikami pierwszego kontaktu,
 - ✓ spotkania Zespołu Opiekuńczo – Terapeutycznego (omawianie i podjęcie koniecznych działań mających na celu przeciwdziałanie alkoholizmowi i nikotynizmowi w domu),
 - ✓ konsultacje lekarza psychiatry.

Problemy zdrowia psychicznego i poprawy dobrostanu psychicznego rozwiązywane są poprzez:

- 1) działania edukacyjne:
 - ✓ spotkania indywidualne z psychologiem, pedagogiem, personelem medycznym, lekarzem psychiatrą;
- 2) działania promocyjne i profilaktyczne:
 - ✓ muzykoterapia, biblioterapia,
 - ✓ ćwiczenia relaksacyjne z muzyką,
 - ✓ spacerowanie i zajęcia w ogrodzie,
 - ✓ rozmowy terapeutyczne,
 - ✓ pomoc w kontaktach z rodziną (np. pomoc w pisaniu listów, kartek okolicznościowych, kontakt telefoniczny, on-line),
 - ✓ podejmowanie działań ułatwiających adaptację nowego mieszkańca (np. rozmowy z pracownikiem pierwszego kontaktu, spotkania z pedagogiem, psychologiem),
 - ✓ pobudzanie do działania i pomoc w odnalezieniu pasji, zapewnienie potrzeb religijnych i duchowych.

Wykres 5 Liczba mieszkańców posiadających orzeczenia z symbolem U/02P (choroby psychiczne)

Źródło: Dom Pomocy Społecznej w Kętrzynie

5. Zakłady aktywności zawodowej

Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Kętrzynie

Zakład Aktywności Zawodowej w Kętrzynie powstał 1 grudnia 2023 roku jako jednostka organizacyjna powiatu kętrzyńskiego. Koszt utworzenia zakładu został sfinansowany ze środków PFRON w wysokości 2.401.982,00 zł na podstawie umowy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego, a także ze środków własnych organizatora, czyli powiatu kętrzyńskiego w kwocie 6.433.590,00 zł. W celu wypełnienia zadań statutowych zakład współpracuje z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie, ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu kętrzyńskiego oraz Powiatowym Urzędem Pracy w Kętrzynie.

Zadaniem Powiatowego Zakładu Aktywności Zawodowej w Kętrzynie jest:

- 1) zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami zaliczanych do znacznego stopnia niepełnosprawności, umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, w tym osób, w stosunku do których rada programowa warsztatu terapii zajęciowej zajęła stanowisko uzasadniające podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej;
- 2) prowadzenie rehabilitacji:
 - ✓ zawodowej, rozumianej jako przygotowanie do wykonywania czynności na danym stanowisku pracy, wyposażenia pracownika w niezbędne umiejętności, a w miarę możliwości i kwalifikacje zawodowe,
 - ✓ leczniczej, poprzez zapewnienie dostępu na terenie zakładu do usług rehabilitacyjnych, realizowanej poprzez zatrudnionego w zakładzie fizjoterapeutę i pielęgniarkę. Rehabilitacja lecznicza pracowników służy usunięciu lub złagodzeniu skutków niepełnosprawności, poprawę zdolności do pracy oraz jakości życia,
 - ✓ społecznej, poprzez pomoc w odnalezieniu się w nowej roli, w pełnieniu różnych ról społecznych, codziennym funkcjonowaniu. W ramach rehabilitacji społecznej w zakładzie organizowane są wspólne uroczystości, wyjście do kina i muzeum. Ponadto planowane są spotkania i wyjazdy integracyjne;
- 3) przygotowanie do życia i pracy w otwartym środowisku oraz pomocy w realizacji pełnego, niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w miarę indywidualnych możliwości osób z niepełnosprawnościami.

Obecnie PZAZ w Kętrzynie zatrudnia 48 osób, z czego 14 osób pełnosprawnych, 34 pracowników z niepełnosprawnościami, w tym: 20 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i 14 z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Tabela 11 Stan zatrudnienia w poszczególnych pracowniach PZAZ w Kętrzynie

L.p.	Nazwa sekcji	Ilość zatrudnionych osób	
		niepełnosprawnych	pracowników sekcji/opiekun
1.	Gastronomiczna	12	4
2.	Pralnicza	12	3
3.	Niszczenia dokumentów i usług różnych	10	2

Źródło: Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Kętrzynie

Ponadto w PZAZ w Kętrzynie zatrudnione są :

- ✓ w dziale administracyjnym – 3 osoby: dyrektor, księgowa, inspektor ds. kadr i płac,
- ✓ w dziale rehabilitacyjnym – 2 osoby: pielęgniarka, fizjoterapeuta.

Zakład prowadzi działalność o charakterze wytwórczo-usługowym polegającą na dostarczaniu następujących usług:

- 1) gastronomicznych, które obejmują organizację i obsługę szkoleń, konferencji, warsztatów, przyjęć okolicznościowych oraz catering;
- 2) pralniczych, w ramach których wyposażona w nowoczesny sprzęt i profesjonalne środki piorące pralnia wodna z barierą czystości świadczy kompleksowe usługi pralnicze w zakresie prania pościeli, ręczników, obrusów, kocy, narzut, firan itp. oraz maglowanie. Usługi pralni adresowane są do jednostek organizacyjnych powiatu kętrzyńskiego, różnego rodzaju firm i instytucji;
- 3) niszczenia dokumentów i dysków na przemysłowym, profesjonalnym zestawie dwóch urządzeń niszczących z zachowaniem przepisów o ochronie danych osobowych, o ochronie informacji niejawnych oraz o odpadach;
- 4) pielęgnacji zieleni, w tym koszenie trawników, dbanie o rabaty kwiatowe, grabienie liście, odśnieżanie ciągów pieszych przy budynkach, sprzątanie grobów, drobne prace naprawcze, konserwatorskie;
- 5) haftu, gdzie oferowane są drobne naprawy krawieckie oraz usługi hafciarskie.

6. Warsztaty terapii zajęciowej

Warsztat Terapii Zajęciowej w Kętrzynie

Warsztat Terapii Zajęciowej w Kętrzynie istnieje od 1996 roku, jest placówką dziennego pobytu i rehabilitacji. Warsztat działa przy Mazurskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i stwarza osobom z niepełnosprawnościami możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania i przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Z rehabilitacji korzysta 40 podopiecznych, czas trwania zajęć wynosi 7 godzin dziennie przez okres 11 miesięcy.

Głównym celem warsztatu jest osiągnięcie możliwie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w środowisku: możliwie najwyższego poziomu funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami poprzez ich aktywne uczestnictwo w różnych formach rehabilitacji społecznej i zawodowej realizowanych w Warsztacie Terapii Zajęciowej. Kompleksową rehabilitacją społeczną i zawodową Warsztat obejmuje osoby z niepełnosprawnością intelektualną z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności, w tym także z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom osób z niepełnosprawnościami Warsztat kreuje aktywizację zawodową tych osób tworząc warunki i możliwości ich udziału w szkoleniach, praktykach i stażach zawodowych. Rehabilitacja zawodowa kształtuje rozwijanie psychofizycznych sprawności oraz podstawowe umiejętności zawodowe. Działania terapeutyczne kierowane są na rozwijanie poczucia odpowiedzialności, samodzielności, wytrwałości, dokładności, punktualności, porządku na stanowisku pracy oraz umiejętności współpracy w grupie.

W Warsztacie odbywa się również rehabilitacja społeczna, która ma na celu umożliwianie osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwo w życiu społecznym. Rehabilitacja społeczna realizowana jest przede wszystkim poprzez wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby z niepełnosprawnościami, wyrabiania samodzielności do wypełniania ról społecznych, likwidacji barier w komunikowaniu się

i dostęp do informacji, kształcenie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnościami. Uczestnicy Warsztatu aktywnie uczestniczą w spotkaniach integracyjnych, wyjazdach, ogniskach i zabawach. Ważnym elementem pracy jest trening ekonomiczny, w ramach którego uczestnicy uczą się dysponowania pieniędzmi. W okresie 28 lat funkcjonowania WTZ zaznaczył swoją obecność w mieście, powiecie, województwie, a także w całym kraju będąc inicjatorem i animatorem wielu przedsięwzięć o charakterze integracyjnym (przeeglądy, festiwale i paraolimpiady) o zasięgu lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim. Uczestnicy Warsztatu zdobywają wiele laurów podczas różnego rodzaju konfrontacji artystycznych i sportowych na terenie całego kraju podejmując, z sukcesami, rywalizację również z osobami pełnosprawnymi.

Tabela 12 Uczestnicy WTZ w Kętrzynie

Liczba uczestników w przedziale wiekowym:

przedział wiekowy	liczba uczestników
do lat 20	0
21 – 29	4
30 – 39	14
40 – 49	12
50 – 59	8
60 więcej	2
Razem	40

w tym liczba kobiet 20, mężczyzn 20

Stopień niepełnosprawności:

Stopień niepełnosprawności	Liczba osób
Znaczny	33
Umiarkowany	7
Lekki	0
Razem	40

Rodzaj niepełnosprawności uczestników WTZ według schorzenia wiodącego:

Rodzaj niepełnosprawności	Liczba osób
I	1
01-U	10
Ps	1
10-N	7
P	2
04-O	1
02-P	1
12 C	1
Niepełnosprawność sprzężona (01U/10N; 01U 05R; 06E 01U; 01U 07-S; 10-N 06-E; 10-N 02-P; 11-I 03-L 01-U; 01-U 06-E 11-I; 01-U 02-P; 10N 02P; I/Ps; 10-N 05R; 10-N 01U; P/N)	16
Razem	40

Źródło: Warsztat Terapii Zajęciowej w Kętrzynie

7. Ośrodki szkolno-wychowawcze

Specjalny Ośrodek Szkolno–Wychowawczy im. św. Jana Pawła II w Kętrzynie

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. św. Jana Pawła II w Kętrzynie jest placówką oświatową dla dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim w wieku od 3 do 24 lat. Głównym celem placówki jest zapewnienie jak najlepszych warunków do wszechstronnego rozwoju uczniów, na miarę ich potrzeb i możliwości. Dzieci i młodzież uczą się, wychowują, rozwijają swoje zainteresowania, zdobywają zawód. Głównym celem Ośrodka jest wychowanie ucznia:

- ✓ samodzielnego, aktywnego, potrafiącego dokonać wyboru właściwych wartości moralnych,
- ✓ dojrzałego do odpowiedzialnego pełnienia ról społecznych,
- ✓ samodzielnie funkcjonującego w środowisku i aktywnie uczestniczącym w życiu społecznym.

W skład Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. św. Jana Pawła II w Kętrzynie wchodzi:

- 1) przedszkole specjalne;
- 2) szkoła podstawowa specjalna;
- 3) branżowa szkoła specjalna I stopnia, której ukończenie daje kwalifikacje do wykonywania zawodu: ogrodnika, kucharza, pracownika pomocniczego stolarza, pracownika pomocniczego obsługi hotelowej;
- 4) specjalna szkoła przysposabiająca do pracy;
- 5) internat pełni funkcję opiekuńczą i wychowawczą. Tutaj młodzież spędza czas po zajęciach w szkole, realizuje i pogłębia zainteresowania, uczy się samodzielności, zaradności, utrzymania porządku i uczestniczenia w życiu społecznym.

Tabela 13 Dane statystyczne dotyczące ilości uczniów w SOSW oraz ich stopnia niepełnosprawności

Jednostka	Stopień niepełnosprawności intelektualnej			Autyzm	Niepełnosprawność sprzężona
	Lekki	Umiarkowany i znaczny	Głęboki		
Przedszkole	-	-	-	10	2
Szkoła podstawowa	39	20	2	4	35
Branżowa Szkoła I stopnia	23	0	-	4	8
Szkoła Przysposabiająca do pracy	-	6	-	-	5
Razem	62	26	2	18	50

Źródło: Specjalny Ośrodek Szkolno- Wychowawczy w Kętrzynie

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. św. Jana Pawła II w Kętrzynie realizuje następujące zajęcia specjalistyczne:

- 1) logopedia, w tym komunikacja AAC;
- 2) zajęcia korekcyjno-kompensacyjne;
- 3) zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne;
- 4) zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze;
- 5) usprawnianie ruchowe;

- 6) integracja sensoryczna;
- 7) zajęcia z surdopedagogiem i tyflopedagogiem;
- 8) muzykoterapia;
- 9) EEG Biofeedback;
- 10) zajęcia metodą Johansena;
- 11) zajęcia z psychologiem i pedagogiem;
- 12) gimnastyka korekcyjna;
- 13) zajęcia metodą Tomatisa i terapia słuchowa.

Ośrodek oferuje również wsparcie dla rodziców w rozwiązywaniu problemów, zarówno psychologicznych, jak i tych związanych z codziennym funkcjonowaniem rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym.

8. Ośrodki pomocy społecznej

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Ośrodki pomocy społecznej (OPS) to instytucje publiczne działające na poziomie gminy, które są odpowiedzialne za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej. Ich głównym celem jest wspieranie osób i rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, które nie są w stanie samodzielnie sobie poradzić z problemami. Ośrodki te świadczą różnorodne formy pomocy, zarówno finansowej, jak i niefinansowej, dostosowane do indywidualnych potrzeb podopiecznych.

Główne zadania ośrodków pomocy społecznej obejmują:

- 1) świadczenia pieniężne - takie jak zasiłki stałe, okresowe i celowe, które mają na celu zapewnienie podstawowych środków do życia;
- 2) świadczenia rzeczowe - np. żywność, odzież, opał, czy pomoc w postaci usług;
- 3) poradnictwo i terapia - wsparcie psychologiczne, prawne i zawodowe, mające na celu pomoc w rozwiązaniu problemów życiowych i zawodowych;
- 4) usługi opiekuńcze - dla osób starszych, chorych lub niepełnosprawnych, które potrzebują pomocy w codziennym funkcjonowaniu;
- 5) wsparcie w integracji społecznej - programy i działania mające na celu aktywizację zawodową i społeczną osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 6) praca socjalna - indywidualna praca z podopiecznymi, mająca na celu poprawę ich sytuacji życiowej poprzez działania o charakterze wychowawczym, terapeutycznym czy interwencyjnym.

OPS współpracują również z innymi instytucjami i organizacjami, takimi jak urzędy pracy, organizacje pozarządowe, placówki edukacyjne i zdrowotne, w celu zapewnienia kompleksowej pomocy i wsparcia dla osób potrzebujących. W powiecie kętrzyńskim wsparcie socjalne świadczy sześć ośrodków (w każdej gminie).

9. Powiatowe centra pomocy rodzinie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie to jednostka organizacyjna wykonująca zadania powiatu z zakresu pomocy społecznej. PCPR pełni kluczową rolę

w systemie wsparcia społecznego, skupiając się na bardziej złożonych i specjalistycznych zadaniach.

Główne zadania PCPR w Kętrzynie obejmują:

- 1) realizację zadań własnych Powiatu Kętrzyńskiego z zakresu pomocy społecznej, wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej, oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, a także zadania zlecone z administracji rządowej;
- 2) wsparcie dla osób niepełnosprawnych – organizowanie rehabilitacji społecznej i zawodowej, dofinansowanie sprzętu ortopedycznego, turnusów rehabilitacyjnych oraz likwidacji barier architektonicznych;
- 3) pomoc osobom doznającym przemocy domowej – prowadzenie interwencji kryzysowej, oferowanie wsparcia psychologicznego i prawnego oraz organizowanie schronienia w sytuacjach kryzysowych;
- 4) prowadzenie programów aktywizacji społecznej i zawodowej – działania mające na celu reintegrację osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym programy szkoleń zawodowych i aktywizacji zawodowej;
- 5) współpraca z innymi instytucjami i organizacjami – współpraca z urzędami pracy, organizacjami pozarządowymi, placówkami edukacyjnymi, zdrowotnymi oraz innymi podmiotami w celu zapewnienia kompleksowej pomocy i wsparcia dla osób potrzebujących.

Powiatowe centra pomocy rodzinie odgrywają istotną rolę w koordynacji i realizacji polityki społecznej na poziomie powiatu, zapewniając wsparcie, które wymaga bardziej zaawansowanej interwencji i specjalistycznej pomocy niż to, co mogą zaoferować gminne ośrodki pomocy społecznej.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kętrzynie

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kętrzynie to komórka działająca przy PCPR w Kętrzynie. Jej zadaniem jest wydawanie orzeczeń dotyczących stopnia niepełnosprawności oraz wskazań do ulg i uprawnień dla osób niepełnosprawnych. Działalność Zespołu jest kluczowa dla osób, które starają się o różnego rodzaju wsparcie, uprawnienia i świadczenia związane z niepełnosprawnością.

Tabela 14 Osoby zaliczone do osób niepełnosprawnych prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu z uwzględnieniem przyczyny niepełnosprawności w powiecie kętrzyńskim

dzieci	2021	2022	2023
ogółem	110	88	89
upośledzenie umysłowe (01-U)	10	7	10
choroby psychiczne (02-P)	18	25	22
całościowe zaburzenia rozwojowe (12-C)	82	56	57

dorośli	2021	2022	2023
ogółem	255	223	271
upośledzenie umysłowe (01-U)	19	23	34
choroby psychiczne (02-P)	208	179	216
całościowe zaburzenia rozwojowe (12-C)	28	21	21

Źródło: PCPR w Kętrzynie

Zadaniami Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kętrzynie są m. in.:

- 1) orzekanie o stopniu niepełnosprawności – ocena stanu zdrowia i ocena funkcjonowania społecznego osoby ubiegającej się o orzeczenie jest dokonywana na podstawie dostarczonej dokumentacji medycznej i przeprowadzonego badania oraz wywiadu z osobą orzekaną. Orzeczenia wydawane są w trzech stopniach: lekkim, umiarkowanym i znacznym;
- 2) orzekanie o niepełnosprawności dzieci – dla osób poniżej 16 roku życia zespół wydaje orzeczenia o niepełnosprawności, które nie są klasyfikowane stopniami, lecz wskazują na potrzebę szczególnej opieki lub wsparcia;
- 3) wskazywanie ulg i uprawnień – każde orzeczenie zawiera wskazania oraz symbol przyczyny niepełnosprawności, na podstawie tak wydanego orzeczenia osoba orzekana może starać się o różne świadczenia, ulgi i uprawnienia, takie jak zniżki komunikacyjne, dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego, prawo do parkowania na miejscach dla osób niepełnosprawnych itp.;
- 4) wydawanie orzeczeń w uzyskaniu innych świadczeń – orzeczenia mogą być wymagane do uzyskania różnego rodzaju świadczeń z pomocy społecznej, dodatków do rent, zasiłków pielęgnacyjnych czy wsparcia w ramach programów aktywizacji zawodowej i społecznej.

Proces orzekania w Powiatowym Zespole ds. Orzekania o Niepełnosprawności obejmuje:

- 1) złożenie wniosku – osoba ubiegająca się o orzeczenie składa odpowiedni wniosek wraz z zaświadczeniem lekarskim oraz wymaganą dokumentacją medyczną;
- 2) analiza dokumentacji – zespół analizuje dostarczoną dokumentację medyczną, oceniając stan zdrowia i stopień niepełnosprawności;
- 3) powołanie komisji orzekającej oraz przewodniczącego Zespołu. Komisja orzekająca składa się min. z dwóch członków, w tym lekarz oraz specjalista.
- 4) przeprowadzenie badania – w uzasadnionych przypadkach orzeczenie może być wydane zaocznie;
- 5) wydanie orzeczenia – na podstawie analizy dokumentacji i badania zespół wydaje orzeczenie określające stopień niepełnosprawności lub zalicza do osób niepełnosprawnych ze wskazaniem.

Tabela 15 Ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności

Rodzaj spraw	2021	2022	2023
Wnioski o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności, w tym:	2450	2361	2484
- poniżej 16 roku życia	190	210	191
- powyżej 16 roku życia	2260	2151	2293
Orzeczenie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, w tym:	2432	2284	2463
- poniżej 16 roku życia	206	197	196
- powyżej 16 roku życia	2226	2087	2267
Wnioski o wydanie karty parkingowej	297	304	335
Wydane karty parkingowe	283	297	337
Wnioski o wydanie legitymacji osób niepełnosprawnych	713	689	608
Wydane legitymacje osób niepełnosprawnych	667	691	595

Źródło: Powiatowy Zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności

Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności działają zgodnie z przepisami prawa, a ich orzeczenia mają istotne znaczenie dla osób niepełnosprawnych, umożliwiając im korzystanie z różnych form wsparcia i pomocy.

10. Zespoły interdyscyplinarne

Koordinowanie systemu przeciwdziałania przemocy domowej na najniższym szczeblu samorządu terytorialnego – w obszarze gminy – należy do zespołów interdyscyplinarnych.

Tabela 16 Ilość rozpatrzonych spraw dotyczących stosowania przemocy domowej w powiecie kętrzyńskim

Gmina	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Miasto Kętrzyn	74	54	71
Gmina Kętrzyn	34	18	22
Gmina Reszel	10	10	8
Gmina Barciany	20	20	15
Gmina Korsze	33	39	34
Gmina Srokowo	14	11	11

Źródło: Zespoły Interdyscyplinarne z terenu powiatu kętrzyńskiego

11. Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych

Podstawowym zadaniem gminnych komisji jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu, a w szczególności zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla takich osób. Gminne komisje zajmują się w szczególności:

- ✓ przyjmowaniem wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe,
- ✓ prowadzeniem postępowania zmierzającego do motywowania osób uzależnionych,
- ✓ kierowaniem wniosków do sądu o nałożenie obowiązku poddania się leczeniu.

Tabela 17 Ilość rozpatrzonych spraw dotyczących leczenia odwykowego w powiecie kętrzyńskim

Lp.	Ilość rozpatrzonych spraw	2021 r.	2022 r.	2023r.
Miasto Kętrzyn				
1	Ilość rozpatrzonych spraw dotyczących nadużywania alkoholu	34	36	35
2	Ilość wniosków złożonych do Sądu o zobowiązanie do leczenia odwykowego	19	29	12
Gmina Kętrzyn				
1	Ilość rozpatrzonych spraw dotyczących nadużywania alkoholu	27	12	12
2	Ilość wniosków złożonych do Sądu o zobowiązanie do leczenia odwykowego	21	7	9
Gmina Reszel				
1	Ilość rozpatrzonych spraw dotyczących nadużywania alkoholu	11	19	8
2	Ilość wniosków złożonych do Sądu o zobowiązanie do leczenia odwykowego	11	19	6
Gmina Srokowo				

1	Ilość rozpatrzonych spraw dotyczących nadużywania alkoholu	28	24	17
2	Ilość wniosków złożonych do Sądu o zobowiązanie do leczenia odwykowego	7	3	0
Gmina Korsze				
1	Ilość rozpatrzonych spraw dotyczących nadużywania alkoholu	34	34	41
2	Ilość wniosków złożonych do Sądu o zobowiązanie do leczenia odwykowego	6	7	7
Gmina Barciany				
1	Ilość rozpatrzonych spraw dotyczących nadużywania alkoholu	20	15	9
2	Ilość wniosków złożonych do Sądu o zobowiązanie do leczenia odwykowego	17	18	10

Źródło: Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z terenu powiatu kętrzyńskiego

12. Sądy, policja, organizacje pozarządowe i inne instytucje wsparcia

Sąd Rejonowy w Kętrzynie

Nieodłącznym elementem wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi są działania podejmowane przez Sąd Rejonowy III Wydział Rodzinny i Nieletnich w Kętrzynie, związane z zabezpieczeniem interesów tej grupy osób i ich rodzin poprzez:

- ✓ kierowanie na leczenie odwykowe,
- ✓ kierowanie na leczenie psychiatryczne,
- ✓ umieszczenia w domu pomocy społecznej bez zgody osoby zainteresowanej.

Tabela 18 Ilość przyjętych wniosków na leczenie

Lp.	Rodzaj spraw	2021	2022	2023
1	Ilość przyjętych wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe	93	74	43
2	Ilość wydanych postanowień w sprawie skierowania na leczenie odwykowe	46	60	37
3	Ilość przyjętych wniosków o skierowanie na leczenie psychiatryczne	8	11	12
4	Ilość wydanych postanowień w sprawie skierowania na leczenie psychiatryczne	3	2	7
5	Ilość wydanych postanowień w sprawie umieszczenia w domu pomocy społecznej bez zgody osoby zainteresowanej	2	6	0

Źródło: Sąd Rejonowy w Kętrzynie

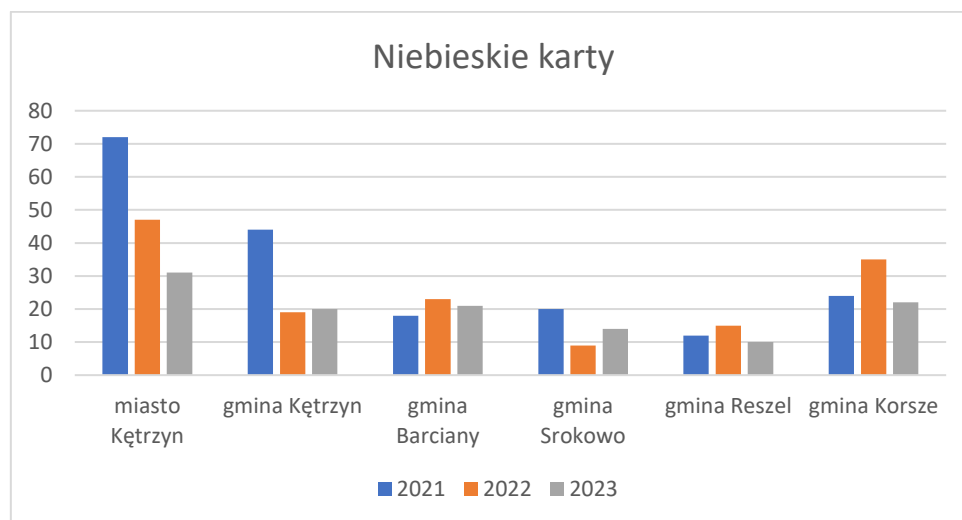
Według danych Sądu Rejonowego w Kętrzynie, ilość przyjętych w roku 2023 wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe spadło o ponad połowę (z 93 na 43) w porównaniu do roku 2021. Wyraźnie widać również tendencję spadkową odnośnie osób skierowanych na leczenie odwykowe. Niepokojący jest fakt wzrostu liczby wydanych skierowań na leczenie psychiatryczne. Według Światowej Organizacji Zdrowia tendencja ta będzie się utrzymywać w najbliższym czasie i będzie to coraz większy problem zarówno dla powiatów w Polsce jak i na całym świecie.

Komenda Powiatowa Policji w Kętrzynie

Policja pełni kluczową rolę w zakresie ochrony zdrowia psychicznego poprzez działania interwencyjne, prewencyjne i współpracę z innymi instytucjami, w tym:

- 1) interwencje kryzysowe;
- 2) koordynacja działań (współpraca z pogotowiem ratunkowym, szpitalami, ośrodkami pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi w celu zapewnienia kompleksowej opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi);
- 3) wymiana informacji;
- 4) prewencja i edukacja;
- 5) kampanie społeczne: udział w kampaniach edukacyjnych mających na celu zwiększenie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego i redukcję stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 6) ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 7) udzielanie pierwszej pomocy;
- 8) monitoring osób z zaburzeniami psychicznymi w przestrzeni publicznej;
- 9) patrole i nadzór;
- 10) interwencje w przypadkach przemocy domowej.

Wykres 6 Ilość założonych niebieskich kart w powiecie kętrzyńskim w latach 2021 - 2023

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Kętrzynie

Na podstawie danych otrzymanych z komendy Powiatowej Policji w Kętrzynie możemy zauważyć znaczący spadek spraw dotyczących zakładania niebieskich kart. Jednak nadal w wielu środowiskach, szczególnie wiejskich, występuje przyzwolenie społeczne na stosowanie przemocy w szczególności wobec kobiet i dzieci.

Tabela 19 Ilość niebieskich kart w powiecie kętrzyńskim wg miejsca zamieszkania

Miejsce zamieszkania	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Miasto	72	47	31
Wieś	118	101	87
Razem	190	148	118

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Kętrzynie

Z udostępnionych przez KPP informacji wynika, że w 2021 r. w powiecie kętrzyńskim 96 osób dokonało prób samobójczych, z czego 12 zakończyło się zgonem. W 2022 r. było to 77 prób, w tym 7 zgonów, natomiast w 2023 r. było 85 zamachów samobójczych, z czego 9 zakończyło się zgonem. Warto zwrócić uwagę, że liczba dokonanych samobójstw zakończonych zgonem wśród mężczyzn jest większa, niż wśród kobiet:

Tabela 20 Ilość zamachów samobójczych w powiecie kętrzyńskim

2021 r.				
Ilość zamachów samobójczych		Ilość zamachów samobójczych zakończonym zgonem		Ilość zabójstw popełnionych na tle zaburzeń psychicznych
96	30 kobiet w tym 4 do 18 r.ż.	12	2 kobiety	2
	66 mężczyzn, wszyscy pełnoletni		10 mężczyzn	
2022 r.				
77	20 kobiet w tym do 4 do 18 r.ż.	7	1 kobieta	1
	57 mężczyzn w tym 1 do 18 r.ż.		7 mężczyzn	
2023 r.				
85	32 kobiety w tym 6 do 18 r.ż.	9	1 kobieta	0
	53 mężczyzn w tym 2 do 18 r.ż.		8 mężczyzn	

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Kętrzynie

Rola policji w ochronie zdrowia psychicznego jest złożona i wymaga nie tylko szybkiej i skutecznej reakcji w sytuacjach kryzysowych, ale także współpracy z innymi służbami i instytucjami, aby zapewnić długoterminowe wsparcie i prewencję. Kluczowe jest także odpowiednie szkolenie funkcjonariuszy oraz prowadzenie działań edukacyjnych w społecznościach, aby zwiększyć świadomość na temat zdrowia psychicznego i dostępnych form pomocy.

Warmińsko-Mazurski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia

Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ) wspiera zdrowie psychiczne zarówno poprzez finansowanie usług, jak i promowanie inicjatyw mających na celu poprawę opieki nad pacjentami z zaburzeniami psychicznymi:

- 1) finansowanie usług psychiatrycznych: NFZ zapewnia finansowanie świadczeń psychiatrycznych w ramach publicznego systemu opieki zdrowotnej, w tym: konsultacje psychiatryczne, terapię psychofarmakologiczną, terapię psychologiczną, terapię zajęciową oraz hospitalizację psychiatryczną;
- 2) refundacja leków: NFZ może refundować część kosztów leków stosowanych w leczeniu zaburzeń psychicznych, takich jak leki przeciwdepresyjne, przeciwpsychotyczne, stabilizatory nastroju i inne;
- 3) programy zdrowotne: NFZ może organizować programy zdrowotne i kampanie edukacyjne dotyczące zdrowia psychicznego, które mają na celu zwiększenie

- świadomości społecznej na temat problemów zdrowia psychicznego, zmniejszenie stygmatyzacji oraz promowanie zdrowego stylu życia;
- 4) wsparcie dla placówek psychiatrycznych: NFZ może wspierać finansowo szpitale psychiatryczne, ośrodki leczenia uzależnień oraz inne placówki psychiatryczne, zapewniając środki na rozbudowę infrastruktury, zakup sprzętu medycznego oraz szkolenie personelu;
 - 5) monitorowanie jakości opieki: NFZ może prowadzić monitorowanie jakości opieki psychiatrycznej w placówkach zdrowia, zapewniając, że pacjenci otrzymują odpowiednią opiekę zgodnie z obowiązującymi standardami i wytycznymi;
 - 6) finansowanie innowacyjnych rozwiązań: NFZ może finansować projekty badawcze i innowacyjne rozwiązania w dziedzinie zdrowia psychicznego, które mają na celu poprawę skuteczności leczenia, diagnozy i rehabilitacji osób chorych psychicznie;
 - 7) współpraca z organizacjami pozarządowymi: NFZ może współpracować z organizacjami pozarządowymi, pacjentami i ich rodzinami oraz innymi podmiotami zainteresowanymi poprawą opieki nad osobami chorymi psychicznie, aby wypracować najlepsze praktyki i rozwiązania wspierające pacjentów.

Według informacji udzielonych przez Warmińsko-Mazurski Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia o liczbie osób korzystających z poradni leczenia uzależnień oraz terapii uzależnień ustalono, iż 3,24 % ogółu osób objętych terapią na terenie województwa pochodzi z terenu powiatu kętrzyńskiego.

Tabela 21 Liczba osób korzystających z poradni leczenia uzależnień

Nazwa poradni	Obszar	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Poradnia leczenia uzależnień	Województwo warm. -maz.	732	873	987
	Powiat kętrzyński	8	11	8
Poradnia terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu	Województwo warm. -maz.	6143	6347	6662
	Powiat kętrzyński	233	253	289
Poradnia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol	Województwo warm. -maz.	741	792	809
	Powiat kętrzyński	2	2	3

Źródło: Warmińsko – Mazurski oddział Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia

Analiza SWOT

Analiza dostępności do świadczeń, leczenia, opieki oraz potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi jest kluczowa dla zrozumienia i poprawy systemu opieki zdrowotnej w tej dziedzinie. Poniżej znajduje się szczegółowa analiza, oparta na modelu SWOT, która może pomóc w identyfikacji mocnych stron, słabych stron, szans i zagrożeń związanych z dostępem do świadczeń i leczenia dla osób z zaburzeniami psychicznymi na terenie powiatu kętrzyńskiego:

Tabela 22 Analiza SWOT

Mocne Strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ✓ specjalistyczne placówki funkcjonujące na terenie powiatu kętrzyńskiego oferujące kompleksową opiekę (wymienione w rozdziale 2); ✓ programy wsparcia: programy i inicjatywy samorządowe i rządowe mające na celu poprawę zdrowia psychicznego; ✓ wzrost świadomości społecznej: rosnąca świadomość społeczna na temat problemów zdrowia psychicznego, co sprzyja redukcji stygmatyzacji i zachęca do szukania pomocy; ✓ funkcjonowanie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnością; ✓ tworzenie grup samopomocowych; ✓ dostęp do leków: lepsza dostępność do nowoczesnych leków psychiatrycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ niedobór specjalistów: brak odpowiedniej liczby psychiatrów, psychologów i terapeutów, co wydłuża czas oczekiwania na pomoc; ✓ utrudniony dostęp do specjalistów (tereny wiejskie, małe miasta); ✓ brak lub niewielki poziom wsparcia osób pracujących zagrożonych stresem, rywalizacją i wypaleniem zawodowym; ✓ niedofinansowanie: niewystarczające finansowanie systemu opieki psychiatrycznej, co wpływa na jakość i dostępność usług; ✓ brak zintegrowanej opieki: słaba koordynacja między różnymi poziomami opieki zdrowotnej (podstawowa opieka zdrowotna, specjalistyczna opieka psychiatryczna, usługi socjalne); ✓ stygmatyzacja: mimo rosnącej świadomości, stygmatyzacja osób z zaburzeniami psychicznymi nadal jest znaczącym problemem, co może zniechęcać do szukania pomocy.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozwój technologii telemedycznych: wykorzystanie telemedycyny do poprawy dostępu do usług psychiatrycznych, zwłaszcza w obszarach wiejskich i słabo zurbanizowanych; ✓ zwiększone finansowanie: możliwość pozyskania dodatkowych funduszy z budżetu państwa, funduszy unijnych lub organizacji pozarządowych na rozwój infrastruktury i usług psychiatrycznych; ✓ kampanie edukacyjne: intensyfikacja działań edukacyjnych skierowanych do społeczeństwa w celu zmniejszenia stygmatyzacji i poprawy zrozumienia problemów zdrowia psychicznego; ✓ projektowanie działań profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych, którzy nie przejawiają zaburzeń zdrowia psychicznego jako wsparcie zdrowego stylu życia; ✓ współpraca międzynarodowa: wykorzystanie doświadczeń i najlepszych praktyk z innych krajów w celu poprawy krajowego systemu opieki psychiatrycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rosnące zapotrzebowanie: wzrost liczby osób potrzebujących pomocy psychiatrycznej może przewyższyć możliwości systemu opieki zdrowotnej; ✓ brak stabilności finansowej: ewentualne cięcia budżetowe mogą negatywnie wpłynąć na dostępność i jakość usług psychiatrycznych; ✓ problemy systemowe: biurokracja i skomplikowane procedury mogą utrudniać szybkie i efektywne udzielanie pomocy; ✓ pandemie i kryzysy: sytuacje kryzysowe, takie jak pandemie, mogą dodatkowo obciążyć system opieki zdrowotnej, ograniczając dostępność usług psychiatrycznych; ✓ nowe formy uzależnień związane z cyberprzestrzenią, grami komputerowymi, telefonią komputerową; ✓ rozwój cywilizacyjny: wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi wynikający z bezrobocia, ubóstwa, przemocy, alkoholu i innych używek, uzależnień cyfrowych.

Źródło: opracowanie własne

3. Cele programu wraz z harmonogramem zadań

Cel główny, jak i cele szczegółowe Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2024-2030 zostały określone w art. 2 ust. 6 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2123 ze zm.) oraz Rozdziale 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030 (Dz. U. z 2023r. poz. 2480).

ZAPEWNIENIE OSOBOM Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI, W TYM OSOBOM UZALEŻNIONYM ORAZ DOŚWIADCZAJĄCYM KRYZYSU PSYCHICZNEGO, WSZECHSTRONNEJ I KOMPLEKSOWEJ OPIEKI I WSPARCIA ADEKWATNYCH DO ICH POTRZEB

3.1 Cel szczegółowy 1)

Upowszechnienie zintegrowanego i kompleksowego modelu ochrony zdrowia psychicznego w oparciu o model opieki środowiskowej

1. Upowszechnienie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej				
	opis zadania	forma realizacji	podmioty/jednostki odpowiedzialne	termin realizacji
1.1.	Opracowanie lokalnego programu zwiększenia dostępności i zmniejszenia nierówności w dostępie do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym rozwoju CZP oraz placówek psychiatrycznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży.	Dokument obejmujący zakres zsynchronizowanych działań placówek służby zdrowia, edukacji, pomocy rodzinie, pomocy społecznej oraz PUP, adresowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi zamieszkałych na terenie powiatu kętrzyńskiego.	Wydział Oświaty i Zdrowia	2024 r.
1.2.	Utworzenie CZP zgodnie z zasadami zawartymi w rozdziale 5 NPOZP.	Przeprowadzenie badań pilotażowych dotyczących możliwości i warunków utworzenia CZP obejmującego swoim zasięgiem powiat kętrzyński.	Wydział Oświaty i Zdrowia	wg NPOZP

3.2 Cel szczegółowy 2)

Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego

2.	Upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego			
	opis zadania	forma realizacji	podmioty/jednostki odpowiedzialne	termin realizacji
2.1.	Aktualizacja poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w zakresie pomocy bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej.	Nie dotyczy.	Zadanie własne samorządów gminnych	Nie dotyczy
2.2.	Wspieranie finansowe projektów organizacji pozarządowych służących rozwojowi form oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych związanych z popularyzacją i profilaktyką przeciwdziałania chorobom.	Wydział Rozwoju, Promocji, Kultury i Sportu	Realizacja ciągła
2.3.	Zwiększenie udziału zagadnień pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi w działalności powiatowych centrów pomocy rodzinie.	Rehabilitacja społeczna: 1) dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, 2) dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych, 3) dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, technicznych oraz w komunikowaniu się, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych, 4) dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, 5) dofinansowanie rehabilitacji dzieci i młodzieży, 6) dofinansowanie w ramach pilotażowego programu „Aktywny samorząd”.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie	Realizacja ciągła
2.4	Realizacja programów profilaktycznych z zakresu ochrony zdrowia psychicznego rekomendowanych przez MEN.	1. Zajęcia realizowane przez edukatorów na terenie szkół i przedszkoli. 2. Szkolenia na edukatorów nowych programów profilaktycznych.	Powiatowy Ośrodek Wspierania i Rozwoju Edukacji w Kętrzynie	Realizacja ciągła

3.3 Cel szczegółowy 3)

Aktywizacja zawodowa i społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi

3.	Aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi			
	opis zadania	forma realizacji	podmioty/jednostki odpowiedzialne	termin realizacji
3.1.	Zwiększenie dostępności rehabilitacji zawodowej, organizacja poradnictwa zawodowego i szkoleń zawodowych dla osób niepełnosprawnych, w tym zaburzeniami psychicznymi.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Diagnoza niepełnosprawnych osób bezrobotnych i poszukujących pracy z zaburzeniami psychicznymi odbycie rozmów informacyjno-doradczych ze wszystkimi osobami z zaburzeniami psychicznymi celem rozpoznania potrzeb w zakresie aktywizacji zawodowej, opracowanie Indywidualnych Planów Działania dla osób zainteresowanych (aktywizacją zawodową) celem dostosowania działań PUP do faktycznych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi określonych w oparciu o wyniki diagnozy. 2. Poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi w celu pomocy w wyborze odpowiedniego zawodu, miejsca zatrudnienia, kierunku przekwalifikowania lub instrumentu aktywizacji zawodowej. 3. Kształtowanie postaw gotowości do podjęcia pracy wśród osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi poprzez: <ul style="list-style-type: none"> – organizowanie szkoleń z zakresu poszukiwania pracy, – warsztaty aktywnego poszukiwania pracy dla osób niepełnosprawnych, – ułatwienie dostępu do informacji i elektronicznych baz danych pozwalających na zdobycie umiejętności skutecznego poszukiwania pracy. 4. Organizacja szkoleń zawodowych dla osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi w zawodach deficytowych na lokalnym rynku pracy celem uzyskania/ uzupełnienia/ zmiany kwalifikacji i umiejętności zawodowych oraz zwiększenia szans na uzyskanie zatrudnienia. 	Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Kętrzynie	Realizacja ciągła w trakcie trwania Programu
3.2.	Prowadzenie kampanii szkoleniowo-informacyjnej adresowanej do pracodawców promowanie zatrudnianie osób niepełnosprawnych, w tym zaburzeniami psychicznymi.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie materiałów informacyjnych kierowanych do pracodawców promujących zatrudnianie osób z zaburzeniami psychicznymi. 2. Konferencje i szkolenia dla pracodawców. 3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi oraz 	Powiatowy Urząd Pracy we współpracy z partnerami	Realizacja ciągła w trakcie trwania Programu

		z placówkami służby zdrowia w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej.		
		4. Kampania informacyjna w mediach (prasa, rtv, internet).		
3.3.	Zwiększenie udziału zatrudnienia osób z zaburzeniami psychicznymi.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Świadczenie usług z zakresu pośrednictwa pracy, w tym pracy za granicą (EURES) dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy z zaburzeniami psychicznymi. 2. Współpraca z organizacjami pracodawców w zakresie rehabilitacji zawodowej osób z zaburzeniami psychicznymi: <ol style="list-style-type: none"> 1) w szczególności w zakresie pośrednictwa pracy, 2) współorganizacja, uczestnictwo w targach pracy oraz innych przedsięwzięciach związanych z problematyką rynku pracy osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi, 3) współpraca z agencjami zatrudnienia w zakresie pośrednictwa pracy, w tym pracy tymczasowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, 4) organizowanie subsydiowanych miejsc zatrudnienia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w formie: <ul style="list-style-type: none"> - robót publicznych, - prac interwencyjnych, - prac społecznie użytecznych. 3. Organizowanie miejsc stażowych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. 4. Organizacja spotkań informacyjnych dla osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi zainteresowanych rozpoczęciem własnej działalności gospodarczej. 5. Udzielanie pomocy finansowej w formie jednorazowych środków na rozpoczęcie działalności. 6. Promocja wśród osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi zasad ekonomii społecznej, w tym tworzenia spółdzielni socjalnych oraz zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych: <ul style="list-style-type: none"> - szkolenia zawodowe i biznesowe dla przyszłych członków spółdzielni socjalnych, - udzielanie dotacji na wkład do spółdzielni socjalnych, - refundacja składek na ubezpieczenie społeczne pracowników spółdzielni socjalnych, - utworzenie i prowadzenie Zakładu Aktywności Zawodowej. 	Powiatowy Urząd Pracy, Starostwo Powiatowe w Kętrzynie, Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Kętrzynie	Realizacja ciągła w trakcie trwania Programu
3.4	Poradnictwo w zakresie doradztwa zawodowego.	Doradztwo zawodowe, indywidualne konsultacje, wspieranie w nabywaniu kompetencji emocjonalno – społecznych.	Powiatowy Ośrodek Wspierania i Rozwoju Edukacji w Kętrzynie	Realizacja ciągła

4. Cel szczegółowy 4)

Skoordynowanie dostępnych form opieki i pomocy

4. Skoordynowanie dostępnych form opieki i pomocy				
	opis zadania	forma realizacji	podmioty/jednostki odpowiedzialne	termin realizacji
4.1.	Powołanie lub kontynuacja lokalnego zespołu koordynującego realizację Programu.	Powołanie Zespołu Koordynującego opracowanie Programu - Uchwała nr 1568/2024 r. Zarządu Powiatu w Kętrzynie z dnia 1 lutego 2024 r.	Zarząd Powiatu w Kętrzynie	Zadanie zrealizowane
4.2.	Opracowanie lub aktualizacja lokalnego programu ochrony zdrowia psychicznego.	Opracowanie Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego w zakresie zdrowia psychicznego i opieki psychiatrycznej na lata 2024 – 2030.	Zespół Koordynujący	Do końca roku 2024
4.3.	Realizacja, koordynowanie i monitorowanie lokalnego programu ochrony zdrowia psychicznego.	Zgodnie z zapisami Harmonogramu zadań PPOZP na lata 2024 – 2030.	Realizacja – podmioty wskazane jako wykonawcy poszczególnych celów. Wydział Oświaty i Zdrowia Koordynowanie i monitorowanie – Zespół Koordynujący	Realizacja ciągła w trakcie trwania Programu
4.4	Przygotowanie i udostępnianie mieszkańcom oraz samorządowi województwa, aktualizowanego corocznie przewodnika, informującego o lokalnie dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	Opracowanie przewodnika w formie elektronicznej i zamieszczenie go na stronach internetowych Starostwa Powiatowego w Kętrzynie, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie, Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej i Powiatowego Urzędu Pracy w Kętrzynie.	Wydział Oświaty i Zdrowia	Zrealizowane; aktualizowanie na bieżąco

5. Cel szczegółowy 5)

Udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniom, rodzicom i nauczycielom

5. Udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniom, rodzicom i nauczycielom				
	opis zadania	forma realizacji	Podmioty/jednostki odpowiedzialne	termin realizacji
5.1.	Wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne poprzez udzielanie dzieciom, młodzieży i rodzicom pomocy psychologiczno-pedagogicznej.	Zgodnie z zakresem działania placówki. Dodatkowo zorganizowanie konferencji promującej zdrowie psychiczne i poruszającej problemy osób chorujących oraz ich rodzin (raz na 2 lata).	Powiatowy Ośrodek Wspierania i Rozwoju Edukacji w Kętrzynie, Wydział Oświaty i Zdrowia	Realizacja ciągła
5.2.	Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży; Popularyzacja ochrony zdrowia psychicznego i poprawa dobrostanu klientów POWRE w Kętrzynie.	Działania pedagogów i psychologów szkół, dla których organem prowadzącym jest Powiat Kętrzyński oraz pomoc psychologiczna i pedagogiczna, prowadzenie indywidualnych terapii i psychoterapii przez Powiatową Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Kętrzynie, ponadto: <ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie sieci współpracy, – prowadzenie grup wsparcia psychicznego dla rodziców, – superwizje, – szkolenia z zakresu odporności psychicznej i komunikacji oraz budowania zespołów, – terapie psychologiczne i pedagogiczne dla dzieci i młodzieży, – treningi umiejętności wychowawczych dla nauczycieli i rodziców, – profilaktyka zagrożeń i uzależnień. 	Dyrektorzy szkół, Powiatowy Ośrodek Wspierania i Rozwoju Edukacji w Kętrzynie	Realizacja ciągła

6. Podmioty uczestniczące w realizacji programu

Nazwa placówki	Adres	Numer telefonu
Poradnia Zdrowia Psychicznego w Kętrzynie	ul. Krótka 4 11-400 Kętrzyn	89 751 29 77
Powiatowy Ośrodek Wspierania i Rozwoju Edukacji w Kętrzynie	ul. Pocztowa 11 11-400 Kętrzyn	538 325 395
Centrum Pomocy Psychologicznej dla Dzieci i Młodzieży	ul. Traugutta 7/8 11-400 Kętrzyn	698 585 828
Środowiskowy Dom Samopomocy w Kętrzynie	ul. Sikorskiego 76 J 11-400 Kętrzyn	89 751 04 87
Środowiskowy Dom Samopomocy w Reszlu	ul. Podzamcze 1 11-440 Reszel	89 755 00 11
Dom Pomocy Społecznej w Kętrzynie	ul. Wileńska 16 11-400 Kętrzyn	89 752 27 90
Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Kętrzynie	ul. Wileńska 16 B 11-400 Kętrzyn	503 890 110
Warsztat Terapii Zajęciowej w Kętrzynie	ul. Budowlana 5 11-400 Kętrzyn	89 752 23 78
Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Kętrzynie	ul. Klonowa 2 B 11-400 Kętrzyn	89 751 23 55
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kętrzynie	ul. Pocztowa 11 11-400 Kętrzyn	89 751 29 01
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kętrzynie	ul. Kościuszki 2 11-400 Kętrzyn	89 751 41 29
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Reszlu	ul. Kolejowa 25 A 11-440 Reszel	89 755 02 33
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie	ul. Pocztowa 9 11-400 Kętrzyn	89 751 09 00
Powiatowy Zespół ds. orzekania o niepełnosprawności w Kętrzynie	ul. Pocztowa 9 11-400 Kętrzyn	89 751 09 00
Warmińsko – Mazurski Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia	ul. Żołnierska 16 10-561 Olsztyn	800 190 590
Sąd Rejonowy w Kętrzynie	ul. Sikorskiego 66 11-400 Kętrzyn	89 751 76 06
Komenda Powiatowa Policji w Kętrzynie	ul. Wojska Polskiego 5 11-400 Kętrzyn	47 73 512 00
Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych		
Reszel	ul. Kolejowa 25 A 11-440 Reszel	89 755 39 09
Kętrzyn (miasto)	ul. Wojska Polskiego 11 11-400 Kętrzyn	89 752 05 76
Kętrzyn (gmina)	ul. Kościuszki 2 11-400 Kętrzyn	89 751 41 29
Srokowo	ul. Plac rynkowy 14 11-420 Srokowo	89 754 45 33
Korsze	ul. Mickiewicza 13 11-430 Korsze	89 754 00 94
Barciany	ul. Wojska Polskiego 7 11-410 Barciany	89 753 11 87

Zespoły Interdyscyplinarne ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie		
Reszel	ul. Kolejowa 25 A 11-440 Reszel	89 755 02 33
Kętrzyn	ul. Pocztowa 9 11-400 Kętrzyn	89 751 74 19
Barciany	ul. Wojska Polskiego 7 11-410 Barciany	89 753 11 87
Gmina Kętrzyn	ul. Kościuszki 2 11-400 Kętrzyn	89 751 47 76
Gmina Korsze	ul. Mickiewicza 13 11-430 Korsze	89 754 00 04
Gmina Srokowo	ul. Plac rynkowy 14 11-420 Srokowo	89 754 45 33

7. Podsumowanie

Niniejszy dokument – Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego jest inicjatywą mającą na celu poprawę jakości życia mieszkańców powiatu kętrzyńskiego poprzez wzmocnienie wsparcia psychicznego i promowanie zdrowia psychicznego. Program ten jest realizowany w odpowiedzi na rosnące potrzeby w zakresie zdrowia psychicznego oraz na konieczność dostosowania lokalnych działań do krajowych i europejskich standardów w tej dziedzinie.

Cele Programu do realizacji:

- 1) prewencja i edukacja: zwiększenie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego poprzez kampanie edukacyjne, warsztaty, szkolenia oraz dostęp do informacji;
- 2) wczesna interwencja: zapewnienie szybkiego dostępu do specjalistycznej pomocy psychologicznej i psychiatrycznej dla osób potrzebujących;
- 3) wsparcie i rehabilitacja: rozwój lokalnych usług wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym programów rehabilitacyjnych i reintegracyjnych;
- 4) koordynacja i współpraca: usprawnienie współpracy pomiędzy instytucjami zdrowia, opieki społecznej, edukacji oraz organizacjami pozarządowymi w celu lepszego zarządzania zasobami i działaniami na rzecz zdrowia psychicznego.

Działania w ramach Programu:

- 1) kampanie informacyjne i edukacyjne: organizacja wydarzeń publicznych, dystrybucja materiałów edukacyjnych, prowadzenie stron internetowych i profili w mediach społecznościowych poświęconych zdrowiu psychicznemu;
- 2) szkolenia i warsztaty: programy szkoleniowe dla nauczycieli, rodziców, pracowników socjalnych, lekarzy pierwszego kontaktu oraz innych specjalistów mających styczność z osobami narażonymi na problemy psychiczne;
- 3) rozwój infrastruktury: wsparcie dla rozbudowy i modernizacji lokalnych ośrodków zdrowia psychicznego, zwiększenie dostępności do poradni psychologicznych i psychiatrycznych.
- 4) programy wsparcia: inicjatywy skierowane do rodzin i opiekunów osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym grupy wsparcia, doradztwo i pomoc materialna.

Oczekiwane efekty działań:

- 1) poprawa jakości życia: zmniejszenie liczby osób cierpiących na zaburzenia psychiczne poprzez lepszą prewencję, wczesne wykrywanie i skuteczne leczenie;
- 2) zwiększenie świadomości: podniesienie poziomu wiedzy na temat zdrowia psychicznego w społeczeństwie, co przyczyni się do redukcji stygmatyzacji i dyskryminacji;
- 3) lepsza koordynacja usług: efektywniejsze wykorzystanie zasobów poprzez skoordynowane działania różnych instytucji i organizacji zaangażowanych w ochronę zdrowia psychicznego.

Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego stanowi kompleksową odpowiedź na wyzwania związane ze zdrowiem psychicznym i dąży do stworzenia zintegrowanego systemu wsparcia, który będzie skutecznie odpowiadać na potrzeby lokalnej społeczności.

8. Spis tabel, wykresów i rysunków

Tabela 1 Dane dotyczące liczby ludności w powiecie kętrzyńskim.....	7
Tabela 2 Dane przedstawiające ludność w powiecie kętrzyńskim	7
Tabela 3 Liczba pacjentów PZP w Kętrzynie.....	9
Tabela 4 Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi wg płci i wieku	10
Tabela 5 Liczba osób z zaburzeniami spowodowanymi substancjami psychoaktywnymi	10
Tabela 6 Liczba osób z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu	10
Tabela 7 Liczba i formy udzielonego wsparcia w PPP-P w Kętrzynie w 2023 r.....	11
Tabela 8 Liczba osób korzystających z usług z ŚDS w Kętrzynie	14
Tabela 9 Liczba osób korzystających z usług z ŚDS w Reszlu.....	14
Tabela 10 Liczba mieszkańców DPS w Kętrzynie.....	15
Tabela 11 Stan zatrudnienia w poszczególnych pracowniach PZAZ w Kętrzynie	17
Tabela 12 Uczestnicy WTZ w Kętrzynie	19
Tabela 13 Dane statystyczne dotyczące ilości uczniów w SOSW oraz ich stopnia niepełnosprawności	20
Tabela 14 Osoby zaliczone do osób niepełnosprawnych prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu z uwzględnieniem przyczyny niepełnosprawności w powiecie kętrzyńskim	22
Tabela 15 Ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności	23
Tabela 16 Ilość rozpatrzonych spraw dotyczących stosowania przemocy domowej w powiecie kętrzyńskim	24
Tabela 17 Ilość rozpatrzonych spraw dotyczących leczenia odwykowego w powiecie kętrzyńskim ...	24
Tabela 18 Ilość przyjętych wniosków na leczenie.....	25
Tabela 19 Ilość niebieskich kart w powiecie kętrzyńskim wg miejsca zamieszkania.....	26
Tabela 20 Ilość zamachów samobójczych w powiecie kętrzyńskim.....	27
Tabela 21 Liczba osób korzystających z poradni leczenia uzależnień	28
Tabela 22 Analiza SWOT	29
Wykres 1 Dane przedstawiające liczbę mieszkańców z podziałem na wiek.....	7
Wykres 2 Choroby i zaburzenia psychiczne odnotowane w PZP w Kętrzynie	9
Wykres 3 Ilość udzielonych świadczeń w CPP	13
Wykres 4 Stopień niepełnosprawności mieszkańców DPS w Kętrzynie	15
Wykres 5 Liczba mieszkańców posiadających orzeczenia z symbolem U/02P (choroby psychiczne). 16	
Wykres 6 Ilość założonych niebieskich kart w powiecie kętrzyńskim w latach 2021 - 2023	26
Rysunek 1 Mapa powiatu kętrzyńskiego z podziałem na gminy	6